

DRAC I DIABLES DE MONTORNÈS DEL VALLÈS

25 anys fent foc

Ramon Altimira

MÚSICA I CULTURA POPULAR Caramella24

*La colla infantil:
treballant el futur.*

Amb roba de sac poc atapeïda vàrem fer-nos el primer vestit: la jaqueta amb caputxa i unes banyes vermelles, i dúiem pintades unes flames –al·legoria al foc– al final de les mànigues, i a cada camal dels pantalons, la capa que ens protegia del foc, una faixa vermella amb la metxa penjant, un tros de pal amb una punta de ferro al capdamunt que feia de forca on portar les carretilles i la cara pintada de verd. Així vàrem sortir al carrer per Carnaval de l'any 1985 de Montornès del Vallès. De fet som una engruna del que havia estat feia uns anys abans la primera colla de dimonis, sorgida d'un taller que va fer en Xavier Bertran.

Comencem de nou com una secció del nou i flamant edifici del Casal de Cultura, influenciats tant

per l'espectacle *Dimonis* de Comediants, com per l'aparició a Barcelona del correfoc de la Mercè, on hi convivim joves del poble amb ganes de fer coses i fills dels immigrants d'Andalusia que havien arribat als anys seixanta; una barreja de cultures i d'idiomes que va produir un exemple d'entusiasme, d'integració i d'aprenentatge de la nostra cultura popular i tradicional.

Autodidactes, inexperts i molt impulsius durant el primer correfoc de festa major, ens explotà el petit carro de fusta on portàvem les carretilles; aquest fet, i que cadascun s'encenia amb una metxa d'esca la seva forca, ens va fer reflexionar, ens vam assessorar i vam constituir la primera junta i vam triar el cap de colla. Això va donar peu a l'aparició

del Calador, l'única persona que porta foc i, per tant, vam aconseguir que els correfocs es fessin amb el màxim de seguretat. Vam participar en la VI Trobada de Diables de Catalunya a Santa Margarida i els Monjos l'any 1986, vam observar moltes colles i a partir d'aquí vam triar el model a seguir: o bé el nou model sorgit de les noves colles amb ganes d'innovar-ho tot o el model tradicional. Vam triar aquest segon.

Aquest mateix any organitzem la Primera Trobada de Diables a Montornès per festa major on apareix la figura del Lluçifer, un personatge que vesteix diferent a la resta de diables i on la forca –anomenada Ceptrot– pot tirar fins a 24 carretilles i 3 sortidors a la vegada. L'any 1997, per Sant Joan, canviem

el pal per una forca de disseny propi que arribarà fins a l'actualitat i el vestit de sac passa a ser de tela de loneta carabassa esquitxat amb pintura de diferents colors, una capa negra amb caputxa amb banyes negres i l'anagrama dibuixat, una faixa de color negre i com a calçat les espadenyes de beta. Deixem de pintar-nos la cara i la música que ens acompanyava fins ara, a ritme de caixa i bombo, passa a ser de timbals de pell fets a mida de color negre i apareixen els timbalers. Al seu primer toc de correfoc, s'hi van afegint les composicions dels diferents tocs, tant per a les figures que fem estàtiques amb sortidors com per al personatge d'en Llucifer.

L'any 1988 apareix la figura de la Diablessa, que representa la dona d'en Llucifer, la forca de ferro de la qual retalla la silueta de l'anagrama de la colla i el vestit és molt femení: jaqueta curta, faldilles i un barret de palla negra de visera petita; hi juguen els colors vermell i negre. Fins a l'any 2007 aquest personatge només va ser representat per un home. També aquest any proposem al consistori de fer un espectacle pirotècnic a la façana per canviar l'avorridíssim i minoritari pregó el divendres de festa major: la «Cremada de l'ajunta-

ment». Va tenir tant d'èxit, que actualment és un dels actes més multitudinaris de la festa major.

Voldria remarcar d'aquest any la participació a la VII Setmana Cultural de Cadaqués, on vam ser la primera colla en fer un correfoc. L'any següent hi tornàrem i entràrem a la platja en barca per començar el correfoc, insòlit.

El 1990, any del cinquè aniversari, per Sant Joan tornem a cremar el vestit a la foguera per estrenar l'últim i definitiu vestuari; jaqueta i pantalons negres amb ratlles i formes geomètriques, amb beta de color vermell que cadascú s'ha dissenyat, caputxa amb banyes vermelles i espadenyes de beta i on desapareix la capa i la faixa. Actuem al Poble Espanyol de Barcelona per a un Congrés Europeu de Sismologia. Per festa major deixem de fer la trobada de diables per esdevenir a partir d'ara el correfoc de festa major on portem només una colla convidada.

L'any 1991 participem a les Festes Decennals de la Candela a Valls. En el correfoc de festa major hi va participar, vestit de diable, un pintor japonès, l'Eizo Sakata, establert a París i al qual vaig conèixer a la

Patum de Berga; i, entre cervesa i cervesa, vaig aconseguir que fes el cartell de festa major i, de tant que li va agradar, posteriorment ens va fer un gravat sobre la seva visió del correfoc.

L'any 1992 deixem de ser una secció del Casal de Cultura de Montornès, tot i que seguim utilitzant un magatzem com a local, i ens constituïm com a entitat jurídica. L'any 1993 fem un sentit homenatge pòstum a un gran activista, membre fundador i Llucifer de la colla, en Juan Manuel López Rodríguez, a qui una llarga malaltia no va deixar que gaudís del foc que tant l'apassionava.

La necessitat d'obrir nous camins ens va portar al replantejament de la colla ja que eren anys bons, hi havia molta gent i calia ampliar amb nous elements de foc i nou vestuari: jaqueta de color os amb triangles vermells, pantalons vermells, espadenyes de beta i un gran barret de palla. També es va formar una nova colla, la del drac, semiindependent de diables.

L'any 1994 és de ben segur molt important, no cau en cap celebració especial, però neix un nou element: el drac, obra de Ramon

Encesa amb sortidors.

Aumedes, que està tan ben equilibrat que s'aguanta sobre les dues potes. Va néixer per festa major, però va fer la preestrena a Marsella (Estat francès) durant la celebració del VII Aplec Internacional de la Sardana i I Mostra de Grups Folklòrics. Fou precisament aquí on el drac va ser batejat ja que, per culpa d'una relliscada en trepitjar una ceba, i el fet que al portador (jo mateix) no li agradés la ceba, va comportar un joc de paraules que va acabar amb el nom de Ceballot. El seu padrí és el drac de Reus; té ball propi, el Ball d'en Ceballot, amb música de l'Enric Montsant i coreografia de la colla; la partitura està feta per a gralla, caixa i timbal, i es balla en arribar a plaça al final del correfoc de festa major. A més a més, fruit de la voluntat de la colla de potenciar la música popular i tradicional del nostre país, neix el Festival Folk Balla Montornès.

L'any 1995, desè aniversari, va marcar una nova etapa a la colla ja que durant la festa major es va presentar el Ball de Diables de Montornès amb música de l'Enric Montsant i coreografia de la colla, i el llibretó *Diables de Montornès 1985-1995* de Ramon Altimira amb un pròleg del reusenc Salvador Palomar, etnòleg i coordinador de l'associació Carrutxa, amb portada de Paco Càmara, pintor montornès i fotografies de Francesc Feliu i Vicenç Altimira, on fem un resum dels deu anys de la colla i expliquem cadascun dels elements que la conformen.

També neix un gegantó, en Banyetes, personatge que representa un diable més de la colla, vesteix igual, porta una forca on pot cremar una carretilla i la seva fesomia és la d'en Ramon Altimira, cap de colla en aquell moment, tot i que va ser l'autor, l'escultor Ramon Aumedes del taller Sarandaca de Granollers, qui va proposar-ho sense que ell en sabés res. Aquest personatge va ser cedit en custòdia, l'endemà de la seva estrena, a la colla de Geganters de Montornès, enriquint amb una nova aportació

En Banyetes, un gegantó de rostre familiar.

El drac petit de la colla infantil. La darrera incorporació a la imatgeria festiva de la colla.

els elements festius existents, però amb la condició que cada any pel correfoc en Banyetes sortiria i cremaria amb els diables.

És també per festa major que convidem la colla de Dimonis de Massalfassar, l'Horta, una gent que gràcies al destí i a amics comuns, però sense saber-ho, va fer que pel febrer d'aquell any assistíssim a la presentació d'un número de la revista *El Temps* que presentaven al seu poble, i ja se sap que entre paella i burret, les coses agafen un altre caire. D'aquí va sorgir la idea de fer un intercanvi de foc: vam

ser convidats per Sant Joan al seu correfoc i per setembre a casa nostra i, a partir d'aquí, cada cinc anys, ens tornem a retrobar tant aquí com allà a banda de fer-nos col·laboracions i visites.

I és per Sant Sadurní (el nostre patró) quan culmina la celebració amb l'aparició de la colla infantil dels diables de Montornès: fills d'amics i coneguts, amb un total de 16 nens i nenes d'entre set i deu anys, sortiren vestits a l'inrevés dels grans, amb jaqueta i pantalons vermells amb ratlles i figures geomètriques amb betes de color

Actuació del drac Ceballot, creat el 1994.

El Llucifer del Ball de Diables de Montornès del Vallès.

negre, caputxa amb banyes negres i espadenyes de beta; l'anagrama és idèntic al dels grans, però hi du un xumet a la boca.

En els darrers 10 anys i fins a l'actualitat no hi ha hagut molts canvis, anada i vinguda de nova gent, petites reformes estructurals i moltes ganes de tirar endavant, fins al punt que l'any 2009 apareix un nou element, el drac petit, obra de Dolors Sans. No és una rèplica d'en Ceballot, sinó un element amb caràcters propis, que portaran els nens i nenes de la colla infantil de diables. És un drac que va néi-

xer d'un ou, a partir d'un conte d'en Xavier Bertran i va ser apadrinat pel drac petit de la Geltrú, en Barrina. Tot just estrenat, d'una manera totalment espontània, un nen li va donar els seus xumets perquè els guardés.

Potser de tot plegat, el millor ha estat poder celebrar enguany el 25è aniversari. Ho vàrem fer per Carnaval amb la porta de l'infern a l'inici de la rua de disfresses i el colofó ha estat la festa major: una «Cremada de l'ajuntament» molt espectacular i la satisfacció que la colla fòssim els pegoners de la fes-

ta, amb una altra novetat, el pregó, que va ser la lectura i escenificació dels versots. Malgrat que la pluja va impedir-ho, molta de la gent assistent a l'acte va quedar entre sorpresa i confusa, per la mala llet que tenien alguns versos. I al correfoc, amb uns convidats d'excepció, els amics de Massalfassar i, com a novetat, els 25 llucifers que representaven totes les colles que han passat per Montornès. A partir d'aquí, la història continua, el planter el tenim mig assegurat, i la il·lusió d'alguns és la vitamina de tots.

Hem actuat a diferents pobles de Catalunya, a les Trobades de Diables de Catalunya: Santa Margarida i els Monjos (1986), a les Borges del Camp (1987), a Sabadell (1988), a Barcelona (1989), a Lleida (1990), a Terrassa (1991) i a Granollers (1992); a Lloret de Mar, cloenda del II Congrés de Cultura Tradicional i Popular Catalana (1996); a Barcelona, a la cloenda del Tradicionàrius, conjuntament amb els dimonis de Massalfassar (1997); a l'Aplec Internacional de la Sardana i Mostra de Grups Folklorics a Ceret i Tolosa de Llenguadoc, França (1997), a Lausana, Suïssa (1999), a l'Alguer, a l'illa de Sardenya (2000), a Sevilla (2005), a Frankfurt, Alemanya (2007), a Tallinn, Estònia (2008), a Narbona, França, per l'Eurocongrés 2000 de la Cultura Catalano-occitana (2001), a Vila-seca, I Trobada de Diables i Dimonis dels Països Catalans (2003), i en diversos espectacles de Xarop de Canya.

Els diables de Montornès hem apadrinat els diables de Sant Celoni (1990), els diables d'Argentona (1992), la segona colla del Ball de Diables de Mollet (1996) i els Diables de Montmeló (1997); en Ceballot és el padrí del Vibrot, drac de Montmeló (2006), la colla infantil són els padrins de la colla Infantil de Granollers (1997) i de la Colla Infantil de Parets (2003), i el drac petit és el padrí de la Guita petita dels Blaus de Granollers (2010).

Per molts anys!